

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1735. usque ad annum 1737

Fleury, Claude

Augustæ Vindelicorum [u.a.], 1786

VD18 90119347

§. 42. Grave Religionis dissidium inter Calvinianos Prædicantes in
Transylvania.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67868](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67868)

Sæc. XVIII.

A. C. 1735.

§. XLII.

Grave Religionis diffidium inter Calvinianos Prædicantes Transylvanos.

Nil omnibus sectis magis proprium ac solemnius est, nisi quod, cum magis senescere incipiunt, eo demum maiores fiant, novas indies formas induant, a seipsis discrepent ipsique denique Sectariis despicabiles reddantur. Inde continuæ lites, dissensiones, intertationes & controversiæ, & quæ pejus est, tot doctrinæ reformationes quot capita. Id præcipue hoc ante experiebantur Transylvani Prædicantes; cum enim juvenes illi, quos in Præconum ministeria selegere, Francfordiæ, Francqueræ, aliisque Germaniæ locis Theologiæ studio vacantes eruditatem Calviniani erroris de absoluto Prædestinationis & reprobationis decreto, seu de gratiæ particularitate primo nauseare, ac demum, cum illum concoquere non possent, evomere ceperunt, domumque reversi, quod libentius hauserunt, pleno alveo in partem effuderunt, & dogma de universalitate gratiæ Dei miserentis palam ore & calamo propugnarunt. Unde evenit, ut veteres Transylvani Præcones pupillam oculi

Sæc. XVIII.
A. C. 1735.

oculi graviter lædi existimantes, contra juvenes hosce Novatores toto doctrinæ, Zeli ac eloquentiæ suæ apparatus in aciem per plures annos procederent. Præcipui, quos impetebant, erant Franciscus Tseprugi, Georgius Vereszoti in Collegio Claudiopolitano Professores Theologiæ, necnon Michael Tatai, Andreas Bartha, Samuel Nadudvari, Josephus Mekfalvi, Langius, Andreas Hufzti, & Hermannus Venema Franckueranus Professor, quorum postremus cum Antonio Driesseno Universitatis Groningensis Professore, jurato præfati erroris Calviniani Defensore propudiosam non minus ac diuturnam habuit altercationem. Hic enim primo Venemam tam in suo libro, quam in concione hæresis nota perstrinxit, cui tamen anno hujus sæculi trigesimo tertio mox Venema *expostulationem justam* opposuit, tum vero discordiarum flammis oleum est affusum; quippe Driessenius aculeata duo scripta contra Adversarium suum evulgavit, quorum primum ita inscripsit: *Divina auctoritas Codicis novi Testamenti vindicata e strepitu variantium lectionum*

Et a controversia, quando, a quibus, qua auctoritate constitutus sit ejus canon contra Virum cel. H. Venema publica scriptione divinam constituti canonis N. T. Originem

P 5

ejus-

Sæc. XVIII. *ejusque integritatem sollicitantem. Dis-*
 A. C. 1735 *titur etiam sententia de Personarum in Di-*
 vina *Essentia inæqualitate, per quam ve-*
notio Divinæ generationis & processum
tollitur, creatio infertur, & necessario
ad Sabellianismum, vel ad Arianismum
itur &c. Alterum ejus scriptum hu-
præfert titulum: hypotheses Arminian-
zantes V. Cl. Venemæ detectæ & confu-
tæ. In præfatione respondetur ad V. Cl.
exposultationem. Haud segnior erat
nemæ calamus, quo in præfatione
Stephani de Brais opuscula suam
thodoxiam defendere nitebatur: con-
tra hunc tamen Driessenius tractatus
de sapientia hujus mundi, quam Deus
titiam fecit, & breves annotationes in
pugnatam Venemæ doctrinam edidit,
 quo de pluribus doctrinis erroneis
 versarium suum insimulabat, ac pro
 ceteris eidem exprobrabat, quod ad
 optatis Cameronis & Amyraldi hæc
 sibus duplicia decreta electionis & re-
 probationis statuisset, nempe unum
 generale, quod non ad Personas, sed
 earum fidem vel infidelitatem respice-
 ret, & alterum speciale, quod quidem
 absolutum esset, non tamen ad Beati-
 tudinem & damnationem, sed duxit
 xat ad participationem vel denegatio-
 nem fidei respiceret: e contrario autem
 generale hoc tantummodo Beatitudinem

vel damnationem importaret, quin ul- **Sæc. XVIII.**
 lum in particulari concernat &c. Huic **A. C. 1735.**
 Calvinistarum errori, cum præter re-
 latorum adhuc plures alii Calviniani Præ-
 cones obtreperent, inter hos & cru-
 diiores Prædicantes continuæ lites, &
 discordiæ oriebantur. Habentur con-
 tra eos Synodi, quidam acrius obsi-
 stentes officiis amoveantur, alii ad pa-
 linodiam vel invitati coguntur, ubique
 tumultus, confusio, scandalum, &
 non jam Religio, sed Rebello, & fa-
 ctio. Hanc desolationis abominatio-
 nem amare debebat Georgius Bonyhai
 (alter Calvinianæ synagogæ Jeremias)
 in Transylvania Superintendens ac Ma-
 ros Vasarhelyensis Ecclesiastes, qui
 hoc anno die vigesima quinta Januarii
 ad Antonium Driessenium qui contra
 Transylvanos gratiam universalem pro-
 pugnantem acrius dimicabat, querulas
 has dedit literas.

„Humanissimas tuæ Claritatis de
 „die sexta Novembris anni proximi
 „elapsi Groninga datas, unacum præ-
 „fatione acclusa, accepi 2ima præsen-
 „tis Januarii debito cum respectu & ho-
 „nore, ex quibus summa cum condo-
 „lencia intelligo, graves inter Te ac Clar.
 „Venemam, disceptationes exortas de
 „præcipuis religionis nostræ capitibus,
 „men

Sæc. XVIII.

A. C. 1735.

„mentionemque iniicis motuum in
 „lesiis nostris Transilvanicis a nonnulli
 „fratrum nostrorum olim Cl. Venem
 „discipulorum superioribus annis ex
 „tatorum, simulque obnixe rogas, ma
 „nesque me officii, quatenus mihi sue
 „mæ curæ sit studium orthodoxo
 „apud nos conservandæ, ut Te doc
 „rem rei hujus apud nos actæ ratio
 „nem omnem. Hujus igitur brevibus
 „accipe speciem facti.

„Quintus jam labitur ab anno
 „annus, quo nobis innuit quor
 „dam fratrum nostrorum Franque
 „olim studentium suspecte hetero
 „xia, quorum præcipue unus im
 „tus hypothesei universalis gratiæ, pub
 „lice illud dogma apud auditores su
 „docebat, unde rixæ ac disputatione
 „inter ejusdem auditores exortæ fun
 „Quibus auditis, cum severe tam leg
 „bus nostris ecclesiasticis cautum sit
 „sub gravi censura, ne quid in doctri
 „na vel ritibus a quoquam innovetur
 „officii mei erat, his scandalosis inno
 „vationibus obviam ire. Ambo eque
 „dem horum fratrum, cum iisdem
 „ma hujus heterodoxiæ in supremo no
 „stro consistorio objecta esset, perne
 „garunt, se in illa sententia esse, si
 „malque orthodoxas nostras ad for
 „mam

„mam canonum synodaliū Dordra- Sæc. XVIII.
 „cenſium theſes de prædeſtinatione & A. C. 1735.
 „gratia reverſalibus ſuis, ſubſcriptio-
 „ne ac ſigillo roboratis approbarunt,
 „erroresque iisdem adverſos rejecerunt,
 „Similiter actum eſt cum tertio in Sy-
 „nodo particulari. Quartus vero, de
 „quo ſupra cum in fede noſtra ſuperat-
 „tendentali in quæſtionem vocatus
 „fuiſſet, non negabat ſententiam ſuam
 „de prædeſtinatione & gratia univer-
 „ſali, imo etiam ſtrenue aſſerebat, ne-
 „que eam ullo modo retractare vole-
 „bat; tamen literis reverſalibus datis
 „ſe obſtrinxit promiſitque, nec publice
 „nec privatim eam docturum, ſed paci
 „ac unioni ſanctorum operam daturum.
 „Verum poſtea fidei ſuæ ac reverſali-
 „bus minime ſatiſfecit, ſed cum res ac
 „materia ſic tulit, publice eandem
 „doctrinam ſuis auditoribus in publico
 „cætu docere cæpit, quod nobis gene-
 „rali viſitatione Anni proxime elapſi in-
 „notuit, eodem ipſo ſatente, ac dicen-
 „te, ſe non poſſe aliter docere, quam
 „credat atque coram ſede noſtra viſita-
 „toria ſyſtema theologicum *Limborchii*
 „ſupra ſyſtema *Heideggeri* laudabat.
 „Quare ſecundum canones noſtros ha-
 „buit gravem cenſuram nempe ſuſpen-
 „ſionem ab officio ſacro uſque ad ſyno-
 „dum generalem. Eadem noſtra ge-
 „nerali

Sæc. XVIII. „nerali visitatione innotuit etiam alio
A. C. 1735. „ex fratribus nostris, pariter olim Pro
 „nequeræ studens, qui rogatus fateba
 „tur, se etiam esse in doctrina unive
 „salissimi, verum adhuc hæerere se inte
 „duas hypotheses referebat subinde
 „quare eidem etiam injunctum est,
 „ad sequentem synodum se determin
 „in alterutram partem. Insuper fec
 „te velim, non tantum Franequen
 „verum ex alia etiam Universitate
 „ducem factum quemdam eadem
 „pothesi imbutum, ministrumque
 „tum in celebri nostra Ecclesia Nag
 „Engediensi, suis declarationibus
 „to majores dedisse turbas, scandala
 „factionesque in illa ecclesia in huc
 „usque diem. Dum itaque videret
 „Illustriissimi ecclesiæ nostræ Reform
 „tæ proceres occasione hujus innov
 „tionis tantas turbas ac scandala oriri
 „ad synodum nostram generalem ann
 „proxime elapso, in oppidum de K
 „külö congregatam e gremio suo duo
 „delegarunt deputatos cum hac pro
 „positione, ne tales in doctrina inno
 „vatores in ministerio S. patiantur syn
 „odus. Quæ propositio cum congruent
 „facta esset legibus patriæ & canonicis
 „ecclesiasticis, id unanimi voto totius
 „synodi conclusum est, ne tales inno
 „vatores in ministerio S. patiantur, se
 „a la

„a sacra functione in perpetuum amo-
 „veantur, prout etiam prænominatus
 „minister Engediensis in eadem synodo,
 „cum sententiam suam neutiquam vel-
 „let retractare, ab officio sacro in perpe-
 „tuum amotus est amovebiturque, nisi
 „sententiam suam mutet, ac receptæ
 „orthodoxiæ nostræ se accommodet.
 „Hunc exitum habituri etiam alii, qui
 „leges patrias, ac canones nostros sus-
 „que deque habentes se receptæ or-
 „thodoxæ doctrinæ opponunt. Ita enim
 „habet synodi generalis Antistitum tam
 „Hungariensium, quam Transilvanien-
 „sium Szathmar - Nemethinæ anno.
 „1646. congregatorum canon. 19. 20.
 „21. statuit insuper, ut studiosis discendi
 „gratia in Academiis exoticas promo-
 „vendis non prius a patronis ac fautori-
 „bus eorum pecunia in manus tradatur,
 „quam expressis reversalibus se se fir-
 „miter obstrinxerint, quod nullam in
 „iis hæreticam aut heterodoxam, no-
 „minatim autem Socinianam, Armi-
 „nianam, & Anabaptisticam doctri-
 „nam imbibant, verum propheticam
 „& apostolicam, quæ in confessione Hel-
 „vetica ac Cateches. Heidelb. compre-
 „henditur, sententiam addiscent, ean-
 „demque & non aliam quamdam redu-
 „ces facti domi docebunt. . . . Si qui
 „vero ex iis, quibus jam aliqua eccle-
 „sia

Sæc. XVIII.
 A. C. 1735.

Sæc. XVIII.
A. C. 1735.

„sua aut schola commissa est suspecti ve
 „de doctrina vel de ritibus habeantur, di
 „ligens in eos a suis senioribus inqu
 „sitio facienda, ac si certo comper
 „tum fuerit, vel heterodoxiam aliquam
 „fovere ac docere, vel vere novos rit
 „tus clam vel palam introducere stu
 „dere, post unam atque alteram ad
 „monitionem usque ad generalem sy
 „nodum ab officio arceantur. Quod
 „attinet ad formulam singularem mi
 „nisterii candidatis præscriptam, quæ
 „que sic est. Cum enim viderentur
 „illustres Proceres, tum synodus ge
 „neralis, nonnullos fratrum nostrorum
 „ex Academiis exoticis reducum Ab
 „minianissimi suspectos in doctrina inno
 „vasse, placuit ex utrinque formulam
 „strictiorem præscribere ministerii S
 „candidatis, confessionem Helveticam &
 „Catechesin Heidelbergensem adicien
 „do solitæ formulæ juramenti, quod
 „post scripta Prophetarum & Apostolo
 „rum doctrinæ iisdem contentæ ad hæ
 „rere velint.

„Sic itaque Vir Clar. ad petiti
 „nem ac obtestationem tuam, in qua
 „tum causam Dei & ecclesiæ Reformate
 „agis, ut scribis rei apud nos taliter
 „actæ historiam tibi notam facere de
 „bui, fecique bona fide, non in eum
 „finem

„finem, ut litem tuam cum Cl. *Vene-* Sæc. XVIII.
 „ma meam faciam, ejusque nomini, A. C. 1735:
 „famæ, & existimationi hac relatione
 „detractum velim, cui ob eruditionem
 „semper multum tribuo, sed publica
 „ecclesiarum nostrarum, in iisque a
 „reformatione ad hoc usque tempus in
 „puritate suæ retentæ orthodoxiæ cau-
 „sa, ut eam in posterum etiam per Do-
 „ctores vestrarum Academiarum ac eo-
 „rundem discipulos ad nos reduces,
 „sartam tectamque conservare valea-
 „mus, neque eam a talibus novatu-
 „rientibus impeti permittamus. Nos
 „post Confessionem Helveticam & Ca-
 „tech. Heidelb. pro scriptis nostræ fi-
 „dei symbolicis de prædestinatione &
 „gratia habemus canones patrum sy-
 „nodi Dordr. nec ab illis recedere vo-
 „lumus. Optandum esset, ut etiam
 „in Belgio vestro, & alibi successores
 „non nulli eorundem patrum & Docto-
 „rum, juxta eosdem canones hypo-
 „theses suas instituerent, neque præ-
 „ter id, quod ibi scriptum est, saperent.

„De reliquo Vir Cl, te tuaque stu-
 „dia commendo divinæ benignitati,
 „Deus te diutissime conservet studiaque
 „tua divinæ gloriæ ac ecclesiæ Dei
 „emolumento inservientia feliciter se-
 „cundet.

Hist. Eccles. Tom. LXXV. Q. §. XLIII.